

Onderstaand stuk hebben wij, hoezeer de toon, die er uit spreekt der Redactie zeer mishagt, toch gemeend onveranderd te moeten opnemen. Zonder in eene beoordeeling te willen treden van de waarde der antwoorden, door den heer Mertens aan den heer Grevers gegeven, had o. i. bij zijne bestrijding een meer hoffelijke dupliek in matige bewoordingen gesteld meer in overeenstemming geweest met de vredelievende stemming, die steeds ons tijdschrift beheerscht. *De Gérant.*

Ingezonden.

IETS OVER TANDHEELKUNDE EN ONS TANDHEELKUNDIG ONDERWIJS.

Geachte Redactie!

Mag ik U eenige plaatsruimte vragen om den heer John E. Grevers te beantwoorden? Bij voorbaat mijnen beleefden dank.

Het is voor mij natuurlijk zeer vleidend, dat een autoriteit als de heer Grevers, vermaard histoloog en anthropoloog, ik zou haast zeggen *de* autoriteit Grevers, mijne brochure eene 29 pagina's lange bespreking in het Tijdschrift voor Tandheelkunde XIIe jaargang Afl. 4, heeft waardig gekeurd. Maar juist omdat de heer Grevers zoo'n groot autoriteit is, althans er veelal voor aangezien wordt, waardoor de beschouwingen en beweringen welke hij in gemelde boekbespreking ten beste geeft, door velen voor wetenschappelijk juist en waar zouden gehouden kunnen worden, wensch ik op enkele punten van deze boekbespreking terug te komen.

Reeds aanstonds maakt de heer Grevers er mij een soort verwijt van, dat ik bij de inleiding, waar ik spreek over de tandheelkunde in de oudheid, niet meer in bijzonder-

heden treden, bronnen opgeef, gedane vondsten nauwkeuriger omschrijven, etc. Ik moet hiertegen opmerken dat dit niet van belang was voor de strekking mijner brochure om de betrokken autoriteiten beter dan veelal gedaan was, in te lichten omtrent de toestanden op tandheelkundig gebied in het buitenland, met het oog op eene eventueele reorganisatie van het onderwijs etc. hier te lande. In mijne brochure heb ik de quaestie van de uitoefening der tandheelkunde bij de ouden dan ook maar ter loops zeer oppervlakkig besproken, zonder nog dubieuze punten te behandelen, gedeeltelijk slechts om de leesbaarheid der brochure te bevorderen. Dit mag in 't oog van een streng wetenschappelijk man, zooals de heer Grevers, afkeuring verdienen, wanneer hij niet bedenkt, dat velen, die niet zoo'n hooge plaats innemen kunnen als waarop hij staat, toch belang kunnen stellen in het behandelde onderwerp. Op zich zelf zou het niet zoo heel erg zijn, dat de heer Grevers niet weet dat er behalve de twee uit sycamore hout vervaardigde kunstgebitten te Liverpool, nog talrijke andere specimina zijn, waardoor de hoogte waarop de tandheelkundige techniek in de oudheid stond kan blijken. Maar deze onbekendheid toont, met hoe onvoldoende kennis toegerust de heer Grevers eens anders werk durft beoordeelen en veroordeelen. Een bewijs voor mijne bewering biedt ook George Evans' boek (blz. 177) over crown-bridge and porcelain-work, hetwelk, wijl het algemeen als het beste Amerikaansche werk over crown- and bridgework geldt, den heer Grevers bekend moest zijn. Op genoemde pagina staan afbeeldingen van twee andere specimina, waarvan het eene in het Louvre te Parijs en het andere in het Corneto museum te Corneto in Italië bewaard wordt! Ik wil alleen dit enkele voorbeeld aanhalen, omdat een ieder de waarheid er van gemakkelijk

kan controleeren en mij zal toestemmen dat „Blind man should not judge of colours.”

Op pag. 476 zijner boekbespreking zegt de heer Grevers: „....., en zoo het kunstgebit dat Lelius 's nachts uitdeed „overeenstemde met de bovengenoemde specimina, dan „moet men de groote voorzichtigheid van die DAME prijzen.”

Bravo! deze geestigheid is werkelijk heel aardig, jammer alleen dat de heer Grevers er zoo'n grooten blunder in maakt, waardoor de geestigheid niet geheel tot haar recht komt, maar verdrongen wordt door den jammerlijken indruk dien deze stommiteit moet maken op een ieder die slechts een heel klein beetje Latijn kent. Indien de heer Grevers niet alles wat hij op zijn eerste of tweede les geleerd heeft weer heeft vergeten, moest hij toch weten dat LELIUS moeilijk een dame geweest kan zijn.

Met des te meer be- (ver-)wondering heb ik dan ook zijne lange Latijnsche vertaling uit Avicenna's werk: el-Kanum-fil-Teb'', hetgeen beteekent: „Leiddraad der Geneeskunde”, welke de heer Grevers op pags. 477 en 478 geeft, gelezen. Waarom de heer Grevers het Arabisch echter niet direct in het Nederlandsch vertaald heeft, moet menigeen duister zijn. Of heeft de heer Grevers misschien uit eene bestaande Latijnsche vertaling geciteerd? Onder de gegeven omstandigheden was dat niet zeer verstandig, want de talrijke Latijnsche uitgaven verschillen onderling aanmerkelijk, sommige bevatten zelfs heele stukken die in het oorspronkelijke Arabische werk niet voorkomen.

Bedenken wij dat Avicenna (veelal wordt hij zoo genoemd, al is zijn eigenlijke naam ook geheel anders) waarschijnlijk omstreeks het jaar duizend zijn hoofdwerk el-Kanum-fil-Teb schreef, hetgeen eerst in 1491 in het Hebreeuwsch vertaald te Napels verscheen, in het Arabisch eerst in 1593 te Rome gedrukt werd, terwijl de meer dan

30 Latijnsche vertalingen en uitgaven van nog lateren datum zijn, minstens 600 jaren nadat Avicenna zijn werk schreef en een paar honderd jaar nadat d'Arcoli het zijne schreef, dan zou het niets te verwonderen zijn, indien de woorden die de heer Grevers Avicenna toeschrijft, eigenlijk van d'Arcoli waren. Te meer is zoo'n vermoeden gerechtvaardigd, aangezien deelen van Avicenna's werk in 't Latijn vertaald afzonderlijk uitgegeven zijn, waarin naast vertalingen uit Avicenna's werk ook geheele hoofdstukken voorkomen, die in het oorspronkelijke werk niet te vinden zijn, maar waarmede de bewerker het blijkbaar meende te moeten completeeren. Daarom was het noodzakelijk geweest dat de heer Grevers aangegeven hadde uit welke editie hij vertaald of geciteerd heeft, indien hij zulks vermocht althans, om de waarde van een en ander naar billijkheid te kunnen schatten. Voor mij was dit in mijne brochure niet noodig, daar ik daarin alleen de meest geldende zienswijze heb verkondigd, zonder over het algemeen critiek uit te oefenen; de heer Grevers echter had als criticus zoo nauwkeurig moeten zijn.

Verder is de heer Grevers van oordeel dat ik ook Albucasin (Abul-Kasim Chalaf Ben Abbas el Zahrawi) had moeten vermelden. Zeker deze arabische geneesheer was bekend als chirurg van zijn tijd, minder om zijn groote kundigheid, dan wel omdat hij ongeveer de eenige geneesheer van dien tijd bij de Arabieren was die de chirurgie beoefende. Zooals ik ook in mijne brochure zeide hebben de Arabieren over het algemeen de chirurgie en daarbij ook de tandheelkunde, dat onderdeel der chirurgie, zeer verwaarloosd. Daaraan dan ook moet het wel voornamelijk worden toegeschreven, dat Abul-Kasim door zijn werk „Altasrif" waarin hij den Griekschen geneesheer Paulus navolgt, zoo bekend geworden is. Het eerste deel

van dit werk dat voornamelijk over geneeskunde handelde is verloren gegaan, terwijl het tweede deel, de heilkunde behelzende, in 1541 in het Latijn vertaald, in 1771 in den oorspronkelijken tekst met eene Latijnsche vertaling door Channing te Oxford verschenen en in 1861 te Parijs door Leclerc in het fransch vertaald uitgegeven is.

Ook meent de heer Grevers aanmerking te kunnen maken op mijne schrijfwijze der namen van enkele aangehaalde auteurs en hierdoor geeft hij weer duidelijk blijk van zijn onkunde en onwetendheid, hoe handig hij die ook tracht te maskeeren. Pag. 480 toch zegt de heer Grevers: „Bevreemdend is het dat de schrijver „aan (Hyeron) Fabricius ab Aquapendente — niet A D en ook niet A C Q — dezelfde *fout* begaat *Geist Jacobi*.” Ik wil trachten den heer Grevers eens duidelijk te maken hoe belachelijk hij zich hier gemaakt heeft. In het „Biographisches Lexicon der Hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker” herausgegeben von Dr. August Hirsch, Tweede deel pag. 323 staat:

„Fabricius, Hieronymus, naar zijne geboorte-
„plaats „Ab. Aquapendente” genoemd of Girolamo Fabrizio
„(Fabrizi, *Fabrizio*) werd in het jaar 1537 in *Acquapendente*
„(Aquila Tuscia) bij Orvieto in de zuidelijke uitloopers der
„Appennijnen.....”

Zoekt men in hetzelfde werk d'Arcoli op dan vindt men:
„Giovanni d'Arcoli, Giovanni Arcolani,
„Joannis Arculanus, Giovanni Ercolani,
„Joannis Herculanus”.

Nu weet de heer John Grevers misschien niet dat het Latijnsche woordje *ab* in het Italiaansch *da* (het Fransche *de*) beteekent, en dat *Aquapendente* in het Italiaansch *Acquapendente* heet, dat het Latijnsche *Joannis* = *Giovanni* in het Italiaansch = *John* in 't Engelsch! Al kent de heer Grevers geen Latijn of Italiaansch dan

had hij dit toch wel kunnen weten. Al zijn namen als Giovanni da Vigo, Fabrizio da Acquapendente, Giovanni d'Arcoli hem vreemd, dan zal een naam als b.v. Leonardo da Vinci hem toch wel bekend zijn en als wetenschappelijk man zal de heer Grevers zich toch wel eens rekenschap hebben gegeven van de beteekenis van een en ander. Trouwens in het Nederlandsch zien wij hetzelfde. De heer Grevers heeft zeker wel eens gehoord van Hugo Grotius. En denkt hij nu dat ik een *fout* maak als ik denzelfden persoon Hugo de Groot noem: of zou dit laatste niet eer juister zijn? Voelt de heer Grevers nu zoo'n beetje welk een bok hij geschoten heeft, en dat met een air van groot autoriteit!

In de oogen van den heer Grevers heb ik te veel waarde gehecht aan het werk van de beoefenaars der tandheelkundige wetenschap in de middeleeuwen en vroeger. In antwoord hierop zal ik hier enkele regels aanhalen uit het rapport van de commissie voor geschiedenis der „National Dental Association”, uitgebracht op de jaarlijksche vergadering te Buffalo N.Y. van 25—28 Juli 1905, welk rapport geteekend was door E. C. Kirk, Wm. H. Trueman, Burton Lee Thorpe en Chas. Mc. Manus:

„The historical period covered by Dr. Guerini is of „the *upmost importance*, in that it represents *the basis* „upon which the superstructure of modern professional „dentistry has been erected. *Those of us who have been* „*accustomed to regard dentistry as a modern art CAN* „*have but LITTLE IDEA* of the extent to which we are in „*debted to those of the middleages and earlier for MUCH* „*that is woven into the fabric of OUR MODERN PRACTICE*”
(De Cursiveering is van mij).

Ik behoef hier wel niets aan toe te voegen. Op de vraag

van den heer Grevers voor wie ik mijne brochure eigenlijk geschreven heb, moet ik antwoorden voor hen die belang in het onderwerp er van stellen, *en wier opvoeding en ontwikkeling hen in staat stelt het boekje te begrijpen!*

Dan is de heer Grevers van oordeel dat ik aan Pierre Fauchard niet de eer bewezen heb, die hem toekomt. Zeer zeker, Pierre Fauchard is voor de tandheelkunde *in Frankrijk* van veel beteekenis geweest, maar in de verschillende landen zijn zoovele verdienstelijke mannen op ons gebied geweest dat het onmogelijk was ze allen te vermelden in dit boekje. Dan had ik ook moeten noemen, zooals de heer Grevers te recht zegt, Parmly Brewster, Evans, Abbot en zeer vele anderen, maar dat lag heelemaal buiten het bestek van het werkje. Het wil mij trouwens voorkomen, dat de heer Grevers de beteekenis zoowel van de laatsten als van Pierre Fauchard, dien hij „den vader der tandheelkunde” noemt overschat. En ik meen ook te weten hoe hij hiertoe gekomen is. Na de voorlezing van Dr. Viau's voordracht over Fauchard door Dr. Brophy op 30 Aug. 1904 op het internationale tandheelkundige congres te St. Louis, zeide Dr. Chas. Godon uit Parijs in de daarop gevolgde discussie:

„I am greatly pleased, that my confrère of Paris found „this new picture of our great ancestor Pierre Fauchard, „whom we call in PARIS the father of FRENCH dentistry”.

De heer Grevers gaat dus nog een beetje verder dan zijn Fransche collega's te Parijs; hij is hierin „plus royaliste que le roi”!

Het is mij onmogelijk om in extenso over alle ongegronden die de heer Grevers zijn lezers opdicht uit te wijden; ik zal mij om niet al te lang van stof te worden, tot enkele moeten beperken. Trouwens de lezer

zal, eenmaal attent gemaakt op de wijze waarop de heer Grevers critiek uitoefent, zonder moeite zelf menige onwaarheid in zijne boekbespreking kunnen vinden. Zoo b.v. waar hij het op pag. 481 doet voorkomen alsof ik in mijne brochure Engeland, Duitschland en Frankrijk wat den toestand der tandheekunde in deze landen in de 18e eeuw betreft, op één lijn stel, terwijl ik op pag. 5 regel 7 mijner brochure zeg, dat na de Italianen, de Franschen en Engelschen (ik noem ze in chronologische volgorde!) de pioniers in de tandheekunde zijn gebleven. Ik spreek hier heelemaal niet over Duitschland. Eerst een beetje verder zeg ik dat Amerika alles saamgenomen, nog lang niet op dezelfde hoogte staat wat de tandheekunde betreft, als b.v. Engeland, Frankrijk en Duitschland. (van tegenwoordig is bedoeld, dat volgt duidelijk uit het verband!) Duidelijker was het voor den heer Grevers misschien geweest, indien ik gezegd had, dat Amerika over het algemeen nog lang niet op dezelfde hoogte staat wat de tandheekunde betreft als b.v. Engeland, of ook Frankrijk, ja zelfs Duitschland. Maar ik zeide reeds dat ik mijne brochure geschreven heb voor hen *wier opvoeding en ontwikkeling hen in staat stelt het boekje te begrijpen*; voor hen zal het voorgaande ook zooals het in de brochure staat wel duidelijk zijn.

Wanneer men de critiek van den heer Grevers leest zou men zoo oppervlakkig geneigd zijn aan te nemen, dat ik de feiten die ik in mijne brochure noem, uit mijn duim heb gezogen. Het doet daarom goed op pg. 482 van des heeren Grevers artikelje te lezen dat ik, wat de Fransche wetten op tandheekundig gebied aangaat, voornamelijk geput heb uit H. Lenmalm's *World's History and Review of Dentistry*. Ik kan hier bijvoegen dat ook mijne overige beweringen steunen op uitspraken van erkende autoriteiten waarvan ik er straks nog enkele zal opnoemen.

Op pg. 483 critiqueert de heer Grevers mijne mededeelingen over den toestand in Engeland. Hij is hier echter geheel en al de kluts kwijt, zoo zelfs, dat hij meent, dat the Royal College of Surgeons of England; the Royal College of Surgeons, Edinburg; the Faculty of Physicians and Surgeons of Glasgow, en the Royal College of Surgeons in Ireland, *tandheelkundige scholen* zijn!! Och arme, wat een warhoofderij! Hem die er belang in stelt te weten hoe de toestand in Engeland is, moet ik naar het betreffende gedeelte mijner brochure verwijzen; daar kan hij in duidelijk Nederlandsch de hoofdzaken vinden. Het zal den lezer dan onverklaarbaar toeschijnen hoe zulke geweldige begripsverwarringen in het brein van den heer Grevers hebben kunnen opkomen!

Op pg. 484 vraagt onze criticus welke van de vier tandheelkundige scholen te Philadelphia ik bedoel, die met the Royal Dental Hospital of London in één adem genoemd zou kunnen worden. Ik wil hierop alleen antwoorden, dat ik „de” tandheelkundige school te Philadelphia bedoel en hoop voor den heer Grevers dat hij nu zal weten op welke school ik het oog had.

Verder over de inrichting en den toestand der scholen in Amerika sprekende, schijnt de heer Grevers zijne lezers erg te willen misleiden, hetgeen ik niet mooi kan vinden. De heer Grevers verwijt mij, dat ik, die onderwerpen behandelende, zeer subjectief ben te werk gegaan. Om echter zeker te zijn niet in dit euvel te vervallen (want het is vaak moeilijk objectief te blijven!!) heb ik in mijne beschouwingen over Amerika alleen *erkende Amerikaanse autoriteiten* aan het woord gelaten. De heer Grevers moest dit ook weten. Immers het meeste wat ik in mijne brochure over Amerika zeg, is aldus verteld door Amerikaanse tandartsen van erkend gezag op het

4^e Internationale Tandheelkundige congres te St. Louis. En nu was toch de heer Grevers daar aanwezig als officieel vertegenwoordiger van Nederland, door de Nederlandsche Regeering daartoe benoemd bij Missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken. Men zou dus mogen aannemen dat de heer Grevers zoo'n gelegenheid om een en ander over het tandheelkundig onderwijs in de verschillende landen te vernemen van bekende autoriteiten, gretig zou aangevat hebben, te meer omdat de heer Grevers zich met de regeling van het onderwijs in ons land zoo gaarne bemoeit. Hoe het echter met zijne kennis van deze zaken gesteld is kan blijken, wanneer men zijne critiek op mijne brochure vergelijkt met de woorden door Dr. Truman W. Brophy, Dean of the Chicago College of Dental Surgery, gesproken op bovengemeld congres, Sectie IX (in deze sectie heeft de heer Grevers zelf eene voordracht over nomenclatuur gehouden), op Dinsdag 30 Aug. 1904. Hier volgt een gedeelte van Dr. Brophy's voordracht letterlijk :

„Let me first call your attention to statements frequently „heard at home and abroad, to the effect that university „schools are on a higher plane, and are entitled to higher „consideration than other schools, whether connected with „local universities or built up on their own individual merits.

„It has been said that state university schools are endow- „ed, or that they receive liberal appropriations from the „state, and consequently are not dependent on the student's „fees to defray the expenses of conducting educational „work.

„*There is not a dental college in the United States, in „the universities or out, that has an endowment of a „single dollar.* There is not a state university dental school „which receives a state appropriation, if they receive any

„at all, equal to the fees which the treasurer of a university collects from the dental students. *All the dental colleges in the United-States, therefore, are dependent upon the fees of the students to defray their expenses...*”

Direct na deze hield Dr. A. O. Hunt van Omaha, Neb., een voordracht, waarvan ik ook enkele gedeelten wil citeeren, daar zij enkele van mijne beweringen in mijne brochure staven.

„There are also other schools in existence that are private, or special in their character, over which the state or government exercises no control. They also have their own methods of teaching and arrange their own curricula.

„This lack of uniformity produces the condition that the credentials or diploma's for the same degree issued by the various schools do not always represent the quality or quantity of work the student may have had”...

„Many of the laws contain this clause, which is a stumbling-block: „To accept the diplomas of all *reputable dental colleges*”. Now the boards have never been able to come to a decision as to what a *reputable* dental college is.”

Deze laatste zinsnede ter verklaring van de beteekenis die men in Amerika geeft aan het woord (*niet*)-*reputable-school*, dat de heer Grevers op pag. 494 gebruikt in zijn betoog om ons de hooge waarde van den doctorstitel behaald aan eene *reputable-school* in Amerika, duidelijk te maken.

In de discussie naar aanleiding van de beide aangehaalde voordrachten op het gemelde congres gehouden, zeide Dr. William H. Trueman, Philadelphia, Pa.:

„I feel a keen interest in the question of dental education, and I think Dr. Brophy's suggestion that the dental schools should be made stronger financially is timely and to the point. Very few schools devoted to the higher

„branches of education are intirely dependent upon their
 „students fees, as are nearly all the dental schools....
 „They have done well, exceedingly well, but can do better,
 „and will do better, if furnished with less advice and
 „more cash.”

Dit ter illustratie van den grooten rijkdom der tandheelkundige scholen in Amerika, waardoor zij allerminst afhankelijk zouden zijn van de collegegelden der studenten, zo oals de heer Grevers ons zou willen doen gelooven.

Op pag. 487 wil de heer Grevers nog een lans breken voor den toestand in Amerika vóór 1884, het jaar waarin de National Association of Dental Faculty's werd opgericht. Als antwoord op deze poging zal ik maar weer antwoorden met enkele regels uit de vorenvermelde voordracht van Dr. A. O. Hunt:

„In 1884, when the body (bedoeld is de Nat. Ass. of Dent. „Fac.) was organized, there could not be conceived a more „unsatisfactory condition existing than they existed as „to the standard of dental education. „No preliminary re- „quirements. No uniformity in the course of instruction, and all things in a CHAOTIC condition”.

En hoe kan de heer Grevers dit alles nu loochenen? Het is toch juist in die tijden geweest, zoo ik mij niet al te zeer vergis, dat hij zelf in Amerika vertoefde om zich als tandmeester te bekwamen. En waarom heeft de heer Grevers zijn stem niet verheven tegen de bovenaangehaalde uitingen op het congres zelf, waar bijna alle landen der wereld vertegenwoordigd waren, en waarom doet hij dit wel hier in eenen kleinen kring? Ja, waarom??

In een ander gedeelte der discussie zegt Dr. J. H. Kennerly, St. Louis, Mo:

„.....As an illustration I will give you a little personal „experience. When I decided to become a student I secured

„catalogs from several schools and finally selected the one
 „that seemed the best. It was a two years' cours of six
 „months. I had been there but a few days when the demon-
 „strator came to me and told me to get my instruments
 „and put a filling in a certain tooth. I had never filled a
 „tooth, I had never prepared a cavity, but I proceeded to pre-
 „pare this one as best I could — cleaning out everything that
 „did not seem to belong there. And then I put in the filling,
 „but it wouldn't stay. Every time I put it in it would roll
 „out and I could not understand why the amalgam wouldn't
 „stay in the cavity; but I later found that it was mercury
 „and not amalgam with wich I was attempting to fill
 „the tooth. Now I guarantee that in the fifty-four schools
 „composing the National Association of Dental Facu lties,
 „*you will not find a man who when he enters the operating*
 „*room, cannot prepare a cavity and introduce a filling*
 „*better, than we could at the end of a two years' course*
 „*of six months'*”

Wie zal nu nog beweren dat ik den toestand in Amer ika voor 1884 te zwart geschilderd heb? En de heer G r e v e r s kon dit toch ook weten, indien hij op het congres te St. Louis maar geluisterd had. Of heeft de heer G r e v e r s tegen eigen beter weten in geschreven? We kunnen het haast niet gelooven, althans we will give him the bene fit of the doubt!

En hoe onvoldoende o.a. tegenwoordig de voorbereidende studie in Amerika is kan men vernemen uit de voordr acht door D r . G . B . S n o w , Buffalo, N. IJ. gehouden en welke men na kan lezen in the Dental Cosmos, Vol X LVII N°. 5 pag. 594; daarin zegt hij o.a.:

„. . . . . Yet these subjects, wich are so necessary as a
 „basis for a good education have no place in a dental
 „course. That they are not always succesfully mastered by

„students before taking up the study of dentistry is well known to anyone whose duties call him to read over examination papers. *The GRAMMAR and SPELLING in these are* „aftentimes ATROCIOUS.

En zoo zou ik door kunnen gaan, maar ik geloof dat hier mede wel voldoende is aangetoond hoe optimistisch de heer Grevers dwaalt in zijne begrippen omtrent tandheelkundige toestanden in Amerika.

Op pg. 482 meent de heer Grevers dat er eene groote mate van grootmoedigheid toebehoort om ook Duitschland tot voorbeeld te stellen, waar de tandheelkunde tot een hoogen trap van ontwikkeling gekomen is. Eindelijk dan eens een punt waarover de heer Grevers het met mij eens is: jammer alleen, dat hij het doet voorkomen alsof ik in mijne brochure anders heb beweerd. Om den heer Grevers ter wille te zijn, zal ik aannemen dat hij mij hier niet begrepen heeft. Evenmin als Amerika stel ik Duitschland als voorbeeld in dit opzicht. Ik zeide in mijne brochure, dat de wettelijke regeling in Duitschland over het algemeen goed is, oneindig veel beter dan in Amerika, maar even duidelijk heb ik gezegd, dat de uitvoering van die wetten en vooral het onderwijs zelf zeer veel te wenschen overlaten; tusschen deze beide zaken bestaat een zeer groot verschil. En ten bewijze, dat in Duitschland de tandheelkundige scholen slecht waren, heb ik de door den heer Grevers gewraakte woorden van Prof. Miller aangehaald. De heer Grevers meent, dat die woorden alleen sloegen op het gebouw. Maar Prof. Miller spreekt toch van „*Zahnärztlichen Schulen*” en ieder, die Duitsch verstaat weet toch, dat onder het woord „*Schule*” meer dan alleen het gebouw moet worden verstaan en dat dit laatste „*Schulgebäude*” heet. Trouwens, Prof. Miller zegt verder: „In bezug auf Räumlichkeiten (dit doelt op de

gebouwen) und *Einrichtungen*" enz. En verder zegt hij, hetgeen ik alles reeds in mijne brochure aanhaalde: „Wir brauchen an deutschen Universitäten, unter allen Umständen „aber an der Universität unserer Haupt- und Residenzstadt „eine zahnärztliche „*Lehranstalt*“, die der Würde eines „wichtigen, auffallend leistungsfähigen Berufs in einem „hochentwickelten Kultusstaat entspricht, und nicht eine „solche, derentwegen man sich den ausländischen Kollegen gegenüber schämen muss“.

Meent de heer Grevers nu nog, dat Prof. Miller in de door mij geciteerde passage uitsluitend en alleen over het gebouw gesproken heeft?!

Pag. 484 zegt de heer Grevers, dat het mij bekend moest zijn, dat in the Royal Dental Hospital aan de „*vernietiging*“ van tanden een grooter deel van den tijd wordt besteed dan te Philadelphia. Ik hoop voor den heer Grevers dat dit een drukfout is, wat zou men anders moeten denken!

Dat cijfers zonder commentaar vaak niet veel zeggen bewijst de gespecificeerde opgaaf der aan het Londensche hospitaal verrichte werkzaamheden, welke de heer Grevers geeft. Onder het geval diversen (9707) b.v. zijn gerekend prothesen enz. Het was wel de moeite waard geweest den aard daarvan te vermelden en te zeggen hoeveel waren uitgevoerd in metaal, hoeveel in continuous gum. in caoutchouk etc. „Porcelainvullingen (7 maanden) 252“. Dit laatste getal lijkt zeer klein; wat is echter het geval? Deze 7 maanden zijn de maanden van Juni 1902—Januari 1903. Daar zijn dus de 3 vacantiemaanden Juli, Aug. en Sept. in begrepen, die dus afgetrokken moeten worden, terwijl na deze vacantie de helft der studenten uit nieuw aangekomenen bestaat, die in de eerste maanden nog geen patienten behandelen, zoodat het aantal vullingen in die maanden ook

maar half zoo groot is als in de overige maanden. Die 7 maanden zijn dus feitelijk maar $2\frac{1}{2}$ maand wat de werkzaamheden betreft, waardoor dat getal 252 een geheel andere beteekenis krijgt.

Dan vraagt de heer Grevers nog, waarom of de andere hospitalen in Engeland minder zijn dan the Royal Dental Hospital. In menig opzicht zijn zij veel minder, zoowel wat het instrumentarium betreft, als de leerkrachten, gebouw, bibliotheek, museum enz. Het zij mij vergund hier nog iets daaromtrent van mijne persoonlijke ervaring mede te deelen.

Toen ik indertijd besloten had naar Londen te gaan, daar Amerika mij door zeer bekende autoriteiten sterk was ageraden, was mijn oorspronkelijk plan om aan the National Dental Hospital te gaan. Met zeer goede introducties begaf ik mij naar dit hospitaal, waar de Dean mij allervriendelijkst ontving. Ik vertelde dezen, dat ik mijne tandheelkundige opleiding gaarne aan de beste Engelsche inrichting zou ontvangen, waarop hij mij zeide, dat het hem hoogst aangenaam zou zijn, indien ik onder zijne leiding zou komen, maar dat hij onder de gegeven omstandigheden meende mij te moeten raden, eerst eens naar the Royal Dental Hospital of London te gaan en dit eenige dagen te bezoeken. alvorens zelf te beslissen aan welke school ik mij zou laten inschrijven. Bedoelde Dean was zoo welwillend mij het geheele National Dental Hospital te laten zien, alles omtrent de werkzaamheden eraan, enz. te vertellen en tevens om mij eene introductie mede te geven aan den Dean van the Royal Dental Hospital, aan welk hospitaal ik mij dan ook, overeenkomstig den oprechten mij gegeven raad, heb laten inschrijven.

Men kan hieruit zien, dat niet alleen ik van oordeel ben, dat the Royal Dental Hospital beter is, dan the National Dental Hospital!

Desniettemin schijnt de heer Grevers eene andere meening te zijn toegedaan. Maar dat kan geen verwondering baren, wanneer men bedenkt, dat de heer Grevers (pag. 485) den in Amerika veelal gebruikelijken maatstaf aanlegt, volgens welken die school voor de beste geldt, welke de meeste candidaten in den kortsten tijd voor een zeker examen weet „klaar” te maken.

Naar aanleiding mijner beschouwingen over de toestanden bij ons te lande merkt de heer Grevers pag. 494 op: „Onze schrijver begaat hier een vergissing, waar hij zegt „pag. 19: . . . . maar dat ieder die de geneeskunde of een „harer takken wenscht uit te oefenen het diploma van med. „doct moet bezitten” enz. enz. Wij meenen dat de wet „van 1865 bepaalde dat men den titel van arts moet bezitten om de geneeskunde of een harer takken uit te oefenen, vandaar ook de benaming „Artsenwet”.

Nu, indien de heer Grevers zelf gelooft, hetgeen hij ons hier zoo vaderlijk terechtwijzend van uit de hoogste mededeelt, dan kan ik hem verklaren, dat zijne meening totaal verkeerd is. Laat ik hem dan zeggen dat de z.g.n. artsenwet is van 25 Dec. 1878 Staatsblad N°. 222.

Het eerste artikel van die wet luidt:

„De titel van *arts* verleent de bevoegdheid tot uitoefening der geneeskunst in haren vollen omvang en wordt verkregen door het afleggen van het practisch artsexamen.”

Zooals men ziet is de artsenwet van 2 jaar jongeren datum dan de wet van 1876, bij welke laatste bepaald werd dat men de bevoegdheid tot uitoefening der tandheeskunde weder afzonderlijk kon verkrijgen, welke afzonderlijke bevoegdheid de door mij aangehaalde wet van 1865 juist ophief. De artsenwet had met de tandheeskunde dan ook eigenlijk niets te maken. De wet van 1 Juni 1865 (S. 59, 60 en 61) is de „Wet regelende de voorwaarden tot ver-

krijging der bevoegdheid van *geneeskundige*". Het eerste artikel dier wet luidt:

ART. 1.

„Tot uitoefening der geneeskunst in haren geheelen omvang, of der artsenijsbereidkunst als apotheker, hulpapotheker of leerlingapotheker, of der verloskunst als vroedvrouw, zijn in het geheele rijk bevoegd zij, die door het afleggen van een examen op de wijze, door deze wet geregeld, den graad van genees-, heel- en verloskundige of van apotheker, hulpapotheker of leerlingapotheker of van vroedvrouw verkregen hebben. Voor hen, die aan eene Nederlandsche hoogeschool het doctoraal examen in de geneeskunde hebben afgelegd en tot de promotie zijn toegelaten, bepaalt zich in afwachting dat de wet op het hooger onderwijs anders beschikke, het examen tot verkrijging van den graad van genees-, heel- en verloskundige, overeenkomstig art. 3, tot het practisch examen in de genees-, heel- en verloskunde, bedoeld in art. 5 dezer wet.”

Men kan hieruit zien, dat de heer *Grevers* wederom zijne meening uitgesproken heeft, zonder in het minst op de hoogte te zijn.

Ook dat zij die daarvoor aangewezen zijn en gehonoreerd worden desnoods gedwongen moesten worden te zorgen dat het onderwijs in Utrecht zoo goed mogelijk gegeven worde en aan die inrichting behoorlijk toezicht gehouden worde, vindt de heer *Grevers* een dwazen raad van mij. Indien echter voldoende toezicht en controle te Utrecht bestaan had, zou dan die treurige geschiedenis aan de tandheelkundige polikliniek, welke dezer dagen de „Echo” vermeldde, wel plaats gehad hebben?

Op pag. 496 en 497 vraagt de heer *Grevers*, waarom aan hen, die in mijne brochure pag. 29 onder 1, 2, 3, 4, 5 en 6 (die onder 7 laat hij wijselijk weg) zijn genoemd geen

vrijstellig van het examen zou gegeven moeten worden. In mijne brochure heb ik dat toch reeds gezegd, n.l. omdat hunne studies, van sommigen de voorbereidende, van enkelen de tandheerkundige en van anderen beide op lange na niet gelijk staan met de in Nederland van ons vereischte. En al komt het betrekkelijk weinig voor dat Nederlandsche jongelui in de Oost of de West of Amerika een diploma gaan halen en dan hier examen doen om zodoende de bedoeling der wet te ontduiken, het komt voor, hetgeen verkeerd is. Maar bovendien staan wij dan aan het gevaar bloot van eene eventueele invasie van Amerikaansche tandartsen, zooals wij b.v. in Duitschland, Frankrijk en Engeland kunnen zien, waardoor de Nederlandsche tandartsen bepaald schade zouden lijden. In Duitschland zien wij dan ook in den laatsten tijd, dat men paal en perk aan dit euvel tracht te stellen, en tevens hoeveel moeite dat kost, terwijl het resultaat nog twijfelachtig is. Is het dan niet beter dat kwaad te bezweren, dan te wachten met maatregelen er tegen te nemen tot het er is, wanneer de bestrijding zooveel moeilijker zal zijn?

Ook de bevoegdheid om, nadat de exameneischen dienovereenkomstig zijn veranderd en verzaard, inwendige geneesmiddelen te mogen voorschrijven en algemeen gevoelloosmakende middelen te mogen toepassen, wil de heer Grevers den tandarts niet gegeven zien. Na de redenen, die ik in mijne brochure voor mijne zienswijze aangegeven heb, is zijne argumentatie erg zwak. Voor het eerste gedeelte van zijn gevoelen geeft hij in het geheel geen reden op. De gronden die hij voor het tweede gedeelte aanvoert zijn:

„Ten eerste omdat wij der meening zijn toegedaan, dat de „operateur en hij, die narcotiseert steeds twee verschillende „personen moeten zijn — voor vrouwelijke patienten zou

„het wettelijk en streng verboden moeten zijn dat eenigerlei „anaestheticum wordt toegediend zonder bijzijn van een tweeden persoon — ten tweede omdat het gebleken is — Engeland „levert daarvoor een leerzaam voorbeeld — hoe lichtvaardig „met die bevoegdheid dikwerf wordt omgesprongen.”

Nu, dat een tandarts, wanneer hij het recht heeft een anaestheticum toe te dienen, dat zou moeten doen tegelijk met de operatie, zal wel bij geen enkel der zake kundig persoon opkomen; het tegendeel staat dan ook in mijne brochure. Maar dat een tandarts of iemand die hem gewoonlijk assisteert, indien hij van het narcotiseeren op de hoogte is, bij eene tandheelkundige operatie de narcose uitvoerende, dit over het algemeen beter zal doen dan een medicus die slechts zelden bij tandheelkundige operaties assisteert, is om redenen die ik in mijne brochure uiteengezet heb, en die de heer *Grevers* in de vergadering der Nederlandsche Tandmeesters-Vereeniging van 2 April 1905 (zie Tijdschrift voor Tandheelkunde, XIIe Jaargang, afl. 4 pg. 472) voor een gedeelte ook toegedaan was, duidelijk. Niet duidelijk is het, waarom de daartoe bevoegde tandarts de narcose alleen zou moeten toepassen, waar de medicus dit thans toch ook niet doet, tenzij zeer zeldzaam. En waarom zou, indien bij groote uitzondering de noodzakelijkheid voor den tandarts zich eens voordeed, hem dit niet even gerust kunnen toevertrouwd worden, alsook thans den medicus, natuurlijk als hij een studie gemaakt heeft, die hem de noodige bekwaamheid verschaft heeft, en waardoor hem ook zijne verantwoordelijkheid duidelijk zal zijn?

Dat Engeland, waar alleen medici het recht om te narcotiseeren bezitten, een voorbeeld zou zijn hoe lichtvaardig vaak met die bevoegdheid wordt omgesprongen, moet ik beslist tegenspreken. Integendeel, Engeland is er voor bekend, dat er zoo'n speciale studie van de narcose gemaakt

wordt en het zijn dan ook meestal specialiteiten uitsluitend voor de narcose, die het anaestheticum toedienen. Maar zelfs, indien in dat land werkelijk zoo lichtvaardig met narcotiseeren te werk gegaan werd, zooals de heer Grevers meent, dan pleit dat, daar alleen medici de bevoegdheid tot narcotiseeren daar bezitten, er juist voor, dat die beperking niet van zoo heel veel nut is; dat zal men mij toch moeten toestemmen.

Op pag. 501 zegt de heer Grevers, na het door mij ontworpen studieplan aangehaald te hebben, bijna verwijtend, dat volgens dit plan de studie voor tandarts ongeveer even lang zou worden als de artsstudie. Ik zie volstrekt niet in, waarom de tandartsstudie korter zou moeten zijn dan de artsstudie, ten koste van eene behoorlijke opleiding, terwijl de tandheelkundige praktijk over het algemeen finantieel voordeelliger is dan de praktijk van den arts.

Pag. 502 roept de heer Grevers uit: „Van tweeën één! Men is tandarts of men is chirurg”. De heer Grevers vergeet, dat de tandheelkunde een onderdeel der chirurgie is: zij behoort tot de z.g.n. kleine chirurgie.

En hoewel Mr. Brophy te Chicago niet de eenige tandarts is, die de door mij bedoelde operaties uitvoert, geloof ook ik niet, dat de tandarts, die de speciaal tandheelkundige praktijk uitoefent, ze zal uitvoeren over het algemeen, maar dat is ook de bedoeling niet. Kaakfracturen zou de de tandarts meestal wel kunnen behandelen, maar wanneer hij de andere operaties althans op het cadaver uitgevoerd heeft, zal hij den chirurg beter kunnen assisteren, waar dit gewensch is, dan thans meestal het geval is. Dan zou niet zoo licht meer voorkomen dat b.v. een tandarts, die voor een patient eene immediaatprothese zou maken, daarbij zoo knutselde en knoeide zonder dat het lukken wilde, hoezeer hij zich ook afsloofde, dat de

chirurg ten slotte, uit medelijden voor den tandarts, dezen verzocht er maar mee uit te scheiden. Dit geval is mij door een zeer bekend Nederlandsch chirurg persoonlijk medegedeeld. Was de tandarts een beetje meer bekend geweest met de operatie, dan had hij wellicht zelf begrepen, dat de taak die hij wilde ondernemen te zwaar voor hem was, en had hij de overigens voortreffelijke methode der immmediaat prothese bij dien chirurg niet in miscrediet gebracht!

En is de tandarts theoretisch goed met de bedoelde operaties bekend, dan zal hij, in overleg met den chirurg werkende, vaak eene aanwijzing kunnen geven, waardoor door eene kleine wijziging in de operatie, de conditie voor eene eventueele prothese veel gunstiger zou worden.

Of het studieplan dat door het Nederl. Tandheelk. Genootschap in 1902 der Regeering voorgesteld is, gelijkwaardig is aan het door mij ontworpen of er groote overeenkomst mede heeft, zal de lezer zelf best kunnen beoordeelen, wanneer hij beide ontwerpen eens naast elkaar legt.

Mocht de heer Grevers of iemand anders *op eene zakelijke wijze* hierover met mij nog van gedachten willen wisselen, dan zal mij dit aangenaam zijn.

Ten slotte oppert de heer Grevers nog enkele kinderachtige bezwaren, waarom het speciaal tandheelkundig onderwijs eventueel te Leiden niet gegeven zou kunnen worden zooals ik in mijne brochure voorstel. Hij zegt: „Men denke slechts aan de groote onbetrouwbaarheid in „de aankomst onzer sporen! Het missen van den trein, enz. enz”.

Alsof de docenten in Londen allen naar het hospitaal wandelden; zij komen veelal toch ook per spoor, hetgeen den heer Grevers bekend moet zijn. En dat dit ook voor ons land geen bezwaar is, zien wij aan de z.g.n. spoorstudenten, die dagelijks van Rotterdam en den Haag,

naar Leiden en weer terug gaan en die wel zelden of nooit wegens te late aankomst onzer sporen een college behoeven te missen. Aangezien ik zelf meerdere jaren dagelijks als student van den Haag naar Leiden en terug spoorde, weet ik dit ook bij eigen ervaring.

Ook is het de bedoeling niet, dat de betrokken tandarts alleen een uur college zou geven; indien de heer Grevers de regeling aan te Royal Dental Hospital of London goed kende, zou hij dat begrepen hebben.

De bedoeling is juist dat de docent een geheelen morgen of middag per week aan het hospitaal wijdt; hij kan dan aan de assistenten instructies geven voor de behandeling van de moeilijker gevallen, die zich dien morgen ofmiddag hebben voorgedaan, het werk der studenten leiden, toezicht over het geheel houden, en gedurende één uur b.v. college geven. Juist dat deze regeling aan het hospitaal in Londen, waar de afstanden zoo ontzettend groot zijn, sedert jaren en jaren met het meeste succes wordt gevolgd, is toch het beste bewijs, dat zij zeer goed ook in Leiden nagevolgd zou kunnen worden!

Mocht iemand over enkele punten mijner brochure nog verdere opheldering verlangen of met mij op eene zaakkundige, oprechte wijze van gedachten willen wisselen, dan zal mij dit, zooals ik reeds zeide zeer aangenaam zijn.

„Du choc des opinions jaillit la vérité!”

Deze, des heeren Grevers critiek, echter heb ik in hoofdzaak beantwoord, niet omdat ik haar als serieus beschouw, maar omdat de heer Grevers zelf veelal voor serieus en oprecht geldt, en anderen daarom zijn geschrijf ook als zoodanig zouden kunnen opvatten. Voor mij is niet alleen zijne manier van schrijven, maar ook de inhoud zelve zóó, dat ik met den heer Grevers geen verdere polemiek wil voeren, tenzij zijn antwoord bewijst dat hij de

zaken, waarover hij schrijft, beter bestudeerd en naar waarheid meegedeeld heeft. Is dit niet het geval, dan mag hij gerust trachten door halve en heele onjuistheden den schijn nog te redden, ik zal er niet op ingaan. Immers slechts twee mogelijkheden kunnen dan bestaan: òf de heer Grevers schrijft aldus uit onkunde, en waartoe zou ik debatteeren met iemand die der zake onkundig is, dat kan geen goede vruchten afwerpen; òf de heer Grevers schrijft tegen eigen beter weten in. Maar dan vind ik die handelwijze van den heer Grevers in zijn positie van dien aard . . . . .

Heinrich! Mir graut's vor dir.

ALEX MERTENS.

Den Haag, Maart 1906.

30 Lange Voorhout.

Waarde Gérant!

Van de aangeboden gastvrijheid in het „Tijdschrift” voor een antwoord op voorgaand stuk, dat ik, dank zij uwe welwillendheid, vóór het verschijnen heb mogen inzien, kan ik, hoe gaarne anders, geen gebruik maken.

Met een ridderlijken tegenstander de wapens te kruisen zal mij steeds een genoegen en een eer zijn.

Voor de lezers die belang mochten stellen en wenschen te weten wie die „Laelius” is en welken naam door mij

met opzet onveranderd is overgenomen in mijn boekbespreking, diene het volgende :

Marc. Valer. Martialis Epigrammata. Lib. XII, Epigr. XXIII.

In Laeliam.

Dentibus, atque comis, nec te pudet, uteris emptis.

Quid facies oculo Laelia? non emitur.

En wat betreft Pierre Fauchard, zie jaargang II, 1895. pp. 260—262 van dit tijdschrift.

JOHN E. GREVERS.

I N H O U D.

	Blz.
Nederlandsche Tandmeesters-Vereeniging, Jaarverslag 1905.	509
Normale Occlusie, door R. ANEMA.	512
De rationeele behandeling van Gangraena Pulpae volgens Dr. Buckley.	524
Van dé Amsterdamsche Gemeenteraadzitting op Woensdag 24 Januari 1906, door L. FRANK.	533
Schooltandartsen, door L. F.	544
Ingezonden, iets over tandheelkunde en ons tandheelkundig onderwijs, door ALEX MERTENS.	552
Antwoord, door JOHN E. GREVERS	575

Prijs der advertentiën:

1/1 pag.	per aflev.	f 10.—	per jaarg.	van 6 aflev.	f 50.—
1/2	"	"	"	"	30.—
1/4	"	"	"	"	18.—
